

Motion till riksdagen

1987/88: Ub372

av Rune Rydén m. fl. (m, fp, c)

om individualiserad undervisning i grundskolan

m. m.

Beslutet om den nioåriga, obligatoriska skolan innebar att realskolan skulle avvecklas. I den utredning som fick i uppdrag att utreda realskolan under övergångstiden jämförs i ett särskilt avsnitt kunskapsresultaten i förhållande till skolgångens längd. Utredningen konstaterar avslutningsvis följande:

Vi sätter inte ett ögonblick i fråga skolans och skollivets fundamentala betydelse för individens utveckling eller som grundval för vår nations kultur. Men det kan diskuteras om undervisningens effekt stiger proportionellt med dess omfattning. Det är viktigt att de uppväxande samlas kring kunskapsbrunnarna och där får det de kan ta emot. Hur mycket det blir, beror i högsta grad av deras naturliga förutsättningar. Den som kommer dit med ett stort mått kan motta mer, den som kommer med ett litet mått får mindre. Däremot torde det inte båta mycket att hålla i mer än så att måttet blir fullt; överflödet rinner bort till ingen nytta.

Detta uttalande manar till eftertanke. Den skola som startade år 1842 blev en sexårig skola. I mitten på 1930-talet beslöt riksdagen att sjuåriga folkskolor efter hand skulle bli obligatoriska i hela landet. Reformen skulle vara slutförd senast läsåret 1948/49.

Den nioåriga skolan var genomförd i hela landet läsåret 1972/73.

Det tog alltså över hundra år för att förlänga skolplikten med ett år men bara tjugofem för att höja den med två år.

Ökad kunskapsprecisering och individualisering

En jämförelse mellan grundskolans läroplaner och folkskolans förmedlar intrycket av att skolpliktens förlängning lett till en rent matematisk additionsprocess i kunskapsmängdens omfång utan att man tillräckligt beaktat den förändrade sociala situationen i vilken inläringen försiggår. Inläring får aldrig uppfattas som en intellektuell additionsprocess.

När det gäller grundskolans läroplan söker de utbildningsansvariga dämpa effekten av det här nämnda additionsförfarandet genom att hänvisa till kravet på en individualiserad undervisning. Men för detta har läraren för litet hjälp av läroplanen. En sådan bör noggrant precisera de grundläggande kunskaper som skall inläras för att undervisningen skall få någon mening i ett längre perspektiv. Detta gäller i särskilt hög grad de så kallade färdighetsämnen. Som exempel på en sådan precisering kan man ta 1955 års undervisningsplan för folkskolan.

I denna undervisningsplan förutsätts t. ex. i ämnet matematik att multiplikationstabellen skall vara inlärd i årskurs 4. Brister i detta hänseende är nu inte helt uteslutna i årskurs 9. Genom kunskapspreciseringen får man det effektivaste medlet för att avgöra när individualiserande åtgärder måste sättas in.

Görs inte detta kommer de ständiga misslyckandena att vara ett kvitto på elevens otillräcklighet. Dagens skola är alltför rik på misslyckanden. Vid sådana tillfällen saknar ungdomarna vuxnas förmåga att visa ett intelligent beteende. Den inneboende aktivitetslusten kanaliseras lätt i beteenden som inte skolan kan eller får acceptera.

Skolan har inte hittills i tillräckligt hög grad sökt utröna tillägnelsemöjligheternas gränser. Alltför många misslyckas alltför ofta.

I en sådan situation är det inte bara eleven som känner sig utstött. Situationen förs över till hemmet och skapar en deprimerande familjegemenskap. Den kontinuerliga tristessen utestänger den glädje som bör vara så naturlig i ett hem med barn i skolåldern. Erfarenheten säger att tusentals svenska hem ständigt lider under det tryck som onyanserade kunskapskrav ställer på barnen.

I skolans arbete behövs grundkurser, tilläggskurser och repetitionskurser.

Det behövs att ödmjukare sätt att se på människors förmåga att tillägna sig kunskaper. Skolan måste i undervisningssituationen visa respekt för varje elevs egenvärde för att skolan skall ha något värde för honom.

Ökat antal årskurslösa klasser på alla stadier

I de stora klasserna i grundskolan blir skillnaderna i studieförutsättningar och snabbhet att arbeta mellan eleverna stor. Detta medför svåra problem vid vanlig, sammanhållen undervisning både för lärare och alla slag av elever. Det finns tusentals och åter tusentals lärare som är nedbrutna av en omöjlig arbetsituation.

I detta läge är det angeläget att skolstyrelserna satsar på att öka antalet klassanordningar med årskurslös undervisning på alla stadier, i ett första utbyggnadsskede för elever som har studiesvårigheter men också för andra. Innehållet i de första årens undervisning i stadielklasserna bör vara mindre prestationsinriktat än eljest, ungefär som i waldorfskolan. Genom att årskursindelningen är slopad bör den grundläggande kunskapsstillväxten för vissa elever kunna få ta något mer tid än för andra. Vidare kan i detta sammanhang en ökad individualisering och självverksamhet sättas i system redan från början. Kontrollen att eleven kan vad han eller hon behöver för att kunna gå vidare i studierna måste också göras effektiv. Lärartätheten i dessa årskurslösa klasser bör vara så stor som de lokala utbildningsresurserna medger.

Med utgångspunkt i en sådan organisation av undervisningen i skolan bör de finnas förutsättningar för att alla skall få möjlighet att med bibehållen självkänsla tillägna sig de kunskaper och färdigheter som kan göra dem "till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar". Riksdagen bör uppdraga åt regeringen att vidta åtgärder för att

stimulera kommunerna att öka antalet klassanordningar med årskurslös undervisning på samtliga stadier.

Mot. 1987/88
Ub372

Rambetonad reglering av vissa arbetsorganisatoriska frågor

I fråga om arbetstid för högskolelärare har arbetsmarknadens parter kommit överens om att netto 1 757 timmar per år skall gälla för heltidstjänstgörande tjänsteman. Avvägningen mellan olika uppgifter som ingår i en lärares tjänst skall i princip göras lokalt. Med hänsyn till dels tjänsternas huvudsakliga inriktning, dels de krav som förberedelse- och efterarbete m. m. ställer har för olika tjänstekategorier inom högskolan bestämts riktvärden för högsta uttag av undervisning i antal lektionstimmar för år. För en högskolelärare utgör fastställt antal lektionstimmar per år tillsammans med en bedömning av de studerandes prestationer, förberedelse- och efterarbete, egen fortbildning och att följa utvecklingen inom ämnesområdet heltidstjänstgöring.

En smidigare och mer ändamålsenlig reglering av arbetstiden för lärare i skolväsendet än den nuvarande är angelägen. Övergången till en rambetonad reglering av lärarnas arbetstid innebär inte att omfattningen av deras åliggande ändras. Däremot ger en sådan ordning, i motsats till nuvarande reglering som huvudsakligen anger undervisningens omfattning, skolorna ökade friheter i valet mellan olika pedagogiska insatser och över huvud taget när det gäller fördelningen av uppgifter mellan lärarna. Regeringen bör uppdraga åt statens arbetsgivarverk att för skolväsendets del presentera en skiss till rambetonad reglering av lärarnas arbetstid. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En övergång till en rambetonad reglering av lärarnas arbetstid är av stor betydelse i ett läge när stora krav ställs på att den samlade kompetensen hos skolans lärare skall utnyttjas så väl som möjligt. Den är också av betydelse för lärares möjlighet till fortbildning. Nuvarande tjänstesystem medför vid lärares fortbildning vissa olägenheter, såsom vikarieproblem och bristande kontinuitet i arbetet i skolan. En rambetonad reglering av lärarnas arbetstid utgör förutsättning för fortbildning av större omfattning.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att göra en undersökning av tillägnelsemöjligheternas olika gränser för barn i skolpliktig ålder,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för kunskapsprecisering och individualisering,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skolöverstyrelsen och länskolnämnderna bör få i uppdrag att vidta åtgärder för att öka antalet klassanordningar med årskurslös undervisning i grundskolan,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett uppdrag till statens arbetsgivarverk vad gäller en rambetonad reglering av vissa arbetsorganisatoriska frågor på skolområdet.

Mot. 1987/88
Ub372

Stockholm den 18 januari 1988

Rune Rydén (m)

Lennart Alsén (fp)

Margit Gennser (m)

Lennart Brunander (c)